

ЧАНАРГҮЙ АКТИВЫГ БУУРУУЛАХ УДИРДЛАГА, ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ЖУРАМ

1. Нийтлэг үндэслэл

Нэгдүгээр бүлэг. Чанаргүй активыг бууруулах стратеги

2. Чанаргүй активыг бууруулах стратеги боловсруулах
3. Чанаргүй активыг бууруулах **ажиллагаа**
4. Чанаргүй активыг бууруулах **зорилт**
5. Чанаргүй активтай ажиллах **үйл ажиллагааны төлөвлөгөө**
6. Чанаргүй активын **стратегийн нийцэл**

Хоёрдугаар бүлэг. Чанаргүй активыг бууруулах удирдлага, засаглал

7. ТУЗ-ийн үүрэг, оролцоо
8. Аутсорсинг
9. Удирдлагын мэдээллийн систем
10. Чанаргүй активтай ажиллах нэгж /Тусгай активын нэгж/
11. Урьдчилан сэргийлэх ажиллагаа
12. Чанаргүй активыг шийдэх ажиллагааны гүйцэтгэлийн үнэлгээ

Гуравдугаар бүлэг. Чанаргүй активыг бууруулах ажлын тайлагнал

13. Тайлагнал

- 13.1. Дотоод тайлагнал
- 13.2. Хяналт шалгалтын тайлагнал
- 13.3. Олон нийтэд мэдээлэх

14. Хяналт, хариуцлага

Хавсралтууд

1. Нийтлэг үндэслэл

- 1.1. Энэхүү журмын **зорилго** нь банкны удирдлагаас чанаргүй активаа бууруулах, төлүүлэх ажиллагааг төлөвлөх, удирдах, хэрэгжүүлэх, хянах болон тайлагнах **тогтолцоог** банкныхаа цар хүрээ, онцлогт нийцүүлэн **бүрдүүлэх шаардлагуудыг** тогтооход оршино.
- 1.2. Чанаргүй активын удирдлагын тогтолцоо нь дараахь үндсэн шаардлагыг хангана. Үүнд:
  - 1.2.1. Чанаргүй активаа үр ашигтай удирдах банкны дотоод чадавхийг тодорхойлох **дотоод-үнэлгээг** хийж гүйцэтгэдэг байх;
  - 1.2.2. Чанаргүй активыг бууруулах стратеги **боловсруулж, гүйцэтгэлийг** зохих журмуудаар хэрэгжүүлж, удирдлагын мэдээллийн системээр дамжуулан мэдээллийг тасралтгүй зохих түвшинд хүргэж байх;
  - 1.2.3. Монголбанк, банкны дээд шатны удирдлага болон олон нийтэд чанаргүй активыг бууруулах үйл ажиллагааны талаар тогтмол тайлагнах.
- 1.3. Энэхүү журам нь Банкны тухай хууль болон бусад хууль тогтоомжтой нийцтэй байна.
- 1.4. Банк нь энэхүү журмаас гадна, бусад нэмэлт журам, зааврыг дотооддоо боловсруулан үйл ажиллагаандаа мөрдүүлнэ. Дотоод журам, заавар нь энэхүү журмын шаардлагад нийцтэй байна.
- 1.5. Дараах нэр томъёог дор дурдсан утгаар ойлгоно. Үүнд:
  - 1.5.1. “**Зээлдэгчийн өр барагдуулах чадамжийн үнэлгээ**” гэж энэхүү журмын 8.1-д тусгасныг;
  - 1.5.2. “**Урьдчилан сэргийлэх үзүүлэлт**” гэж энэхүү журмын 11.2-т тусгасныг;
  - 1.5.3. “**Чанаргүй актив**” гэж Активыг ангилах, активын эрсдэлийн сан байгуулж, зарцуулах журмын дагуу хэвийн бус, эргэлзээтэй, муу ангилалд хамаарах болон эрсдэлийн сангаас хорогдуулсан активыг;
  - 1.5.4. “**Чанаргүй активыг бууруулах ажиллагаа**” гэж энэхүү журмын 4.1-т тусгасныг;
  - 1.5.5. “**Чанаргүй активын үйл ажиллагааны төлөвлөгөө**” гэж энэхүү журмын 6.1-д тусгасныг;
  - 1.5.6. “**Чанаргүй активын дотоод-үнэлгээ**” гэж энэхүү журмын 2.2-т тусгасныг;
  - 1.5.7. “**Чанаргүй активыг бууруулах стратеги**” гэж энэхүү журмын 3.1-д тусгасныг;
  - 1.5.8. “**Чанаргүй активыг бууруулах зорилт**” гэж энэхүү журмын 5.1-д тусгасныг;
  - 1.5.9. “**Чанаргүй активтай ажиллах нэгж**” гэж энэхүү журмын 10.1-д тусгасныг;
  - 1.5.10. “**Бүтэц өөрчлөх**” гэж Активыг ангилах, активын эрсдэлийн сан байгуулж, зарцуулах журмын 2.4-д заасныг;

1.5.11. “Хураагдсан хөрөнгө” гэж зээлдэгчтэй тохиролцох, гэрээ болон хуулийн дагуу банкны өмчлөлд шилжүүлэн авсан хөрөнгийг.

НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ. ЧАНАРГҮЙ АКТИВЫГ БУУРУУЛАХ СТРАТЕГИ

2. Чанаргүй активыг бууруулах стратеги боловсруулах

2.1. Чанаргүй активаа хамгийн ихээр бууруулахын тулд банк нь өөрийн удирдлага зохион байгуулалт, арга барил, зорилтоо тогтоосон стратегийг боловсруулж, ТУЗ-өөр баталж, тууштай хэрэгжүүлнэ. Стратеги нь дөрвөн үе шаттай байна. Үүнд:

Нэгдүгээрт: Чанаргүй активын дотоод-үнэлгээ

2.2. Банк нь тогтоосон хугацааны дотор чанаргүй активаа бууруулж, эргэн төлүүлэлтийг сайжруулах чадамжаа өөрсдөө дотооддоо үнэлнэ. Үүнийг чанаргүй активын дотоод-үнэлгээ гэнэ.

2.3. Банк нь энэхүү журмын 4.1-д тусгасан чанаргүй активыг бууруулах зорилгод хүрэхэд шаардагдах хүчин чадал, давуу болон сул тал, дутагдал, сайжруулах шаардлагатай асуудал зэрэг бүхий л нөхцөл байдлыг хамруулан дотоод-үнэлгээг хийнэ.

2.4. Дотоод-үнэлгээгээр банк нь дараахь хүчин зүйлсийг зайлшгүй шалгаж үзэх ёстой. Үүнд:

2.4.1. Чанаргүй активын **цар хүрээ** болон түүнд нөлөөлөгч **хүчин зүйлс**. Үүнд:

2.4.1.1. Чанаргүй активын багцын төрөл, хэмжээ, өөрчлөлт;

2.4.1.2. Чанаргүй активын багцыг өсгөж буй гол нөлөөлөгч хүчин зүйлс, шалтгаан, бусад уялдаа, холбоос;

2.4.2. Чанаргүй активыг бууруулахаар өмнө хэрэгжүүлсэн ажиллагааны **үр дүн**. Үүнд:

2.4.2.1. Хэрэгжүүлсэн ажиллагаа (бүтэц өөрчлөх ажиллагааг оруулснаар)-ны төрөл, хэлбэр;

2.4.2.2. Хэрэгжүүлсэн ажиллагааны ололт, амжилт, түүнд нөлөөлсөн хүчин зүйлс (бүтэц өөрчлөх арга хэмжээг оруулснаар).

2.4.3. Доор дурьдсан ажиллагааны явц тус бүрт ажиллах үйл ажиллагааны хүчин чадал (*Чанаргүй активын стратегийг гүйцэтгэхэд шаардлагатай мэдээлэл, мэдээллийн технологи, ажилтан/мэргэжилтэн, шийдвэр гаргалтын болон үйл ажиллагааны бодлого зэргийг хүчин чадалд хамруулна*) хангалттай эсэх.

2.4.3.1. Чанаргүй активыг илрүүлэх болон үүсэхээс урьдчилан сэргийлэх;

2.4.3.2. Бүтэц өөрчлөх;

2.4.3.3. Эрсдэлийн сан байгуулах;

2.4.3.4. Барьцааны үнэлгээ;

2.4.3.5. Эргэн төлүүлэлт, хуулийн ажиллагаа, барьцааны зүйлээр үүргийн гүйцэтгэл хангуулах;

2.4.3.6. ӨБХ-ийн удирдлага, борлуулалт;

2.4.3.7. Чанаргүй активыг хянах, тайлагнах болон чанаргүй активын ажиллагааны үр дүнг хэлэлцэх.

2.5. Банк нь жил бүр дотоод-үнэлгээгээ дүгнэж, шинэчилнэ.

Хоёрдугаарт: Үйл ажиллагааны гадаад орчны үнэлгээ

2.6. Хоёрдахь үе шатанд банкнаас үл хамаарах гадаад орчинг дараахь хүчин зүйлсийг зайлшгүй хамруулан үнэлнэ. Үүнд:

2.6.1. Макро эдийн засгийн нөхцөл байдал, цаашдын төлөв (үл хөдлөх хөрөнгийн зах зээлийн хөдөлгөөн, тодорхой салбар (уул уурхай, хөдөө аж ахуй гм.)-т төвлөрсөн бол тухайн салбарын динамикийг шинжлэн судлах гэх мэт);

2.6.2. Зах зээлийн хүлээлт, төсөөлөл (үнэлгээний агентлаг, зах зээлийн шинжээч, үйлчлүүлэгчид гэх мэт);

2.6.3. Чанаргүй активыг худалдан авах зах зээл байгаа эсэх, байгаа бол түүний нөхцөл, шаардлага;

2.6.4. Хууль, эрх зүй, шүүхийн тогтолцоо болон зохицуулалт;

2.6.5. Татварын нөлөөлөл;

2.6.6. Бусад хүчин зүйлс.

Гуравдугаарт: Чанаргүй активыг бууруулах стратегийг боловсруулах

2.7. Стратегид дараахь бүрэлдэхүүн хэсгүүдийг зайлшгүй тусгана. Үүнд:

2.7.1. Энэхүү журмын 4 дүгээр зүйлд заасны дагуу чанаргүй активыг бууруулах **зорилтыг** цаг хугацааны мөчлөг тус бүрт харгалзах дүн болон хувиар;

2.7.2. Энэхүү журмын 3 дугаар зүйлд заасны дагуу **урт, дунд, богино хугацаанд** чанаргүй активы **стратегийн зорилтод хамгийн сайн хүрэх** чанаргүй активыг шийдэх **ажиллагааны хувилбаруудыг** оруулах;

2.7.3. Энэхүү журмын 5 дугаар зүйлийн дагуу **үйл ажиллагааны төлөвлөгөөгөөр** хэрэгжүүлэх.

Дөрөвдүгээрт: Чанаргүй активын стратегийн өөрийн хөрөнгөд тусах нөлөөллийг үнэлэх

2.8. Стратегийн бүрэлдэхүүн хэсгүүд нь банкны өөрийн хөрөнгөд учруулах нөлөөллийг тооцож, баталгаажуулсан байх ёстой.

3. Чанаргүй активыг шийдэх ажиллагаа

- 3.1. Банк нь дотоод-үнэлгээндээ үндэслэн чанаргүй активыг шийдэх ажиллагааны төрлийг сонгож, холбогдох санхүүгийн үр дагаварыг тооцдог байна.
- 3.2. Банк чанаргүй активыг шийдэх ажиллагааны доорх төрлүүдийг хооронд нь харьцуулан, аль тохиромжтойг нь тухайн активт шийдэх ажиллагаа болгон сонгоно. Үүнд:
  - 3.2.1. Хугацааг шинэлэн тохирох;
  - 3.2.2. Активыг худалдах;
  - 3.2.3. Эрсдэлийн сангаар хорогдуулах
  - 3.2.4. Барьцаагаар үүргийн гүйцэтгэл хангуулах;
  - 3.2.5. Активын бүтэц өөрчлөх (Хавсралт 9);
  - 3.2.6. Активын хэлбэрийг өөрчлөх (жишээлбэл, өрийг хувьцаагаар солих);
  - 3.2.7. Шүүхийн бус замаар шийдвэрлэх,
  - 3.2.8. Шүүхэд хандах,
  - 3.2.9. Шаардлагатай бол цагдаагийн байгууллагад хандах,
  - 3.2.10. Зээлдэгчид дампуурлыг хэрэг үүсгэж, шийдэх,
  - 3.2.11. Бусад.
- 3.3. Хэрэв 3.2-р зүйлд дурьдсан чанаргүй активыг шийдэх ажиллагаанууд нь дунд хугацаанд тодорхой зээлийн багцыг буюу тухайлсан активыг үр дүнтэй бууруулаагүй бол цаг алдалгүйгээр эрсдэлийн санг зохих хэмжээгээр байгуулах шаардлагатай.
- 3.4. Стратегид чанаргүй активыг шийдэх ажиллагааны талаар дараахь зүйлсийг тусгана. Үүнд:
  - 3.4.1. Активын төрөл, багц болон дэд төрөл, багц тус бүрт тохируулж авах ажиллагаа;
  - 3.4.2. Чанаргүй активыг шийдэх ажиллагааг зохистой, хэрэгжихүйц байлгахын тулд ажиллагаа тус бүрийн шалгуур;
  - 3.4.3. Бусад.
- 3.5. Банк нь зээлдэгч зээлээ эргэн төлөх чадвар нь төлбөрийн хуваарийг дуустал бодитой, хэрэгжихүйц байхаар үнэлэн тооцож чанаргүй активыг шийдэх ажиллагаагааны төрлөө сонгоно.
- 3.6. Банк нь чанаргүй активыг шийдэх ажиллагааг авахдаа тухайн активт хамаарах эрсдэлийн үндсэн шалтгаан, нөхцлийг урт, богино хугацаанд нуун далдлахад ашиглахгүй, ашиглах боломжийг олгож болохгүй.

4. Чанаргүй активыг бууруулах зорилт

- 4.1. Банк нь чанаргүй активын нийт болон цэвэр дүнг бууруулах тодорхой тоон зорилтыг дараахь хэлбэрээр стратегид тусган баталгаажуулна. Үүнд:
  - 4.1.1. **Хугацаагаар:** богино (1 жил), дунд (3 жил) болон урт (5 болон түүнээс дээш жилээр);
  - 4.1.2. **Төрлөөр** (жишээ нь: орон сууцны зээл, хэрэглээний зээл, жижиг бизнес, жижиг дунд аж ахуйн нэгж, том аж ахуйн нэгж гм);

4.1.3. Чанаргүй активт авах **ажиллагааны** төрлөөр;

4.1.4. **Бусад** хэлбэр, төрлөөр.

4.2. Банк нь стратегид тусгасан тухайн жилийн зорилтоо өөрчлөхөөр бол ТУЗ-өөрөө хэлэлцэж баталсны дараа Монголбанк хянаж өөрчлөлтийг зөвшөөрөх эсэхийг шийднэ.

5. Чанаргүй активтай ажиллах үйл ажиллагааны төлөвлөгөө

5.1. Банк нь чанаргүй активыг бууруулах стратегиа ТУЗ-өөс баталсан үйл ажиллагааны төлөвлөгөөний дагуу хэрэгжүүлж, гүйцэлгэлд хяналт тавина.

5.2. Банк стратегиа 1-5 жилийн хугацаанд хэрхэн хэрэгжүүлэх талаар үйл ажиллагааны төлөвлөгөө гарган ажиллана. Банк нь дотооддоо иргэдийн болон байгууллагын банк, нийслэл болон орон нутаг зэргээр үйл ажиллагааны төлөвлөгөөг нарийвчлах байдлаар зохион байгуулах нь зохимжтой.

5.3. Үйл ажиллагааны төлөвлөгөөнд дараахь агуулгыг зайлшгүй тусгана. Үүнд:

5.3.1. Зорилго, зорилтоо цаг хугацааны мөчлөгөөр тодорхойлох;

5.3.2. Тодорхой үйл ажиллагаа, үр дүнгийн талаархи үүрэг хариуцлага, тайлагнах зарчим зэрэг засаглалын зохицуулалтууд;

5.3.3. Амжилттай үр дүнг баталгаажуулах чанарын стандартуудыг гаргаж, үр дүнд олгох урамшууллын тогтолцоог урьдчилан тогтоох;

5.3.4. Хүний нөөц ба бусад нөөцийн хэрэгцээ, шаардлага;

5.3.5. Стратегийг хэрэгжүүлэхэд шаардагдах нэгдсэн болон хэсэгчилсэн төсөв;

5.3.6. Төлөвлөгөөнд оролцож ажиллах банкны дотоод болон гадны оролцогч талуудтай харилцах, хамтран ажиллах төлөвлөгөө.

5.4. Үйл ажиллагааны төлөвлөгөөний аливаа алдаа дутагдал, хазайлтыг онцлон тэмдэглэж, цаашид засан сайжруулах өөрчлөлтийн хамт ТУЗ-д тодорхой хугацаанд тайлагнаж, шийддэг байна.

6. Чанаргүй активыг бууруулах стратегийн нийцэл

6.1. Чанаргүй активыг бууруулах стратеги нь бүхэлдээ болон бүрэлдэхүүн хэсгүүд нь банкны бусад бодлого, журам, төлөвлөгөө зэрэгтэй нийцсэн байвал зохистой. Стратеги нь дараахь шаардлагуудтай нийцсэн байна. Үүнд:

6.2. Банкны эрсдэлийн хяналтын тогтолцоо,

6.3. Стратеги болон үйл ажиллагааны төлөвлөгөөний гүйцэтгэлийг **тайлагнах үүрэг, хариуцлагыг тодорхой тогтоож, журамлана**. Уг журмыг банкны УМС-тэй уялдуулах,

6.4. **Стратегийн бүрэлдэхүүн хэсгүүд нь бизнес төлөвлөгөө болон төсөвт бүрэн нийцэх,**

- 6.5. Стратегийг боловсруулах, удирдах болон гүйцэтгэхтэй холбоотой удирдлага, **ажилтан**, бусад этгээдүүдэд **стратеги нь** түүнд орсон өөрчлөлтийн хамт аливаа саад, тодгоргүйгээр тодорхой **мэдээлэгдэж байх**,
- 6.6. Банк нь чанаргүй активыг бууруулах зорилтыг хэрэгжүүлэх **ажиллагаанд** шууд оролцож буй удирдлага, ажилтанд **багийн болон хүн тус бүрийн зорилтыг тодорхой** тодорхойлж өгөх.

ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ. ЧАНАРГҮЙ АКТИВЫГ БУУРУУЛАХ УДИРДЛАГА, ЗАСАГЛАЛ

7. ТУЗ-ийн үүрэг, оролцоо

7.1. Банкны ТУЗ нь дараахь үүргийг гүйцэтгэнэ. Үүнд:

- 7.1.1. Чанаргүй активыг бууруулах стратеги, үйл ажиллагааны төлөвлөгөөг жил бүр эргэн хянах, батлах,;
- 7.1.2. Стратегийн хэрэгжилтэд хяналт тавих;
- 7.1.3. Чанаргүй активыг бууруулах ажиллагааны удирдлагын зорилго болон урамшууллын тогтолцоог тодорхойлох;
- 7.1.4. Стратеги болон үйл ажиллагааны төлөвлөгөөний **гүйцэтгэлийн явцыг** тавьсан зорилттой харьцуулан **хянахын** тулд хамгийн багадаа улирал тутамд **тусгай хурал** хийх;
- 7.1.5. Том зээл, активт авах ажиллагааг тодорхой болгон зохих зөвшөөрөл, эрхийг олгох;
- 7.1.6. Чанаргүй активын засаглалтай холбоотой бодлого, журмыг баталж, холбогдох ажилтнуудад тодорхой мэдээлэх;
- 7.1.7. Чанаргүй активыг бууруулах үйл ажиллагааг удирдлах ажилд дотоод хяналтын тогтолцоог хангалттай болгох (чанаргүй активын ангилал, эрсдэлийн сан байгуулах, барьцааны үнэлгээ, активын бүтэц өөрчлөхтэй холбоотой шийдвэрт онцгой анхаарал хандуулах гм);
- 7.1.8. Чанаргүй активыг бууруулах ажлыг удирдахдаа мэргэшсэн байх. Монголбанкнаас ихээхэн хэмжээний чанаргүй активтай, системийн ач холбогдолтой банкны ТУЗ-ийн бүрэлдэхүүнд чанаргүй активыг хариуцсан гишүүнтэй байхыг шаардаж болно.

8. Аутсорсинг

8.1. Банк үйл ажиллагааны зарим үүргээ гуравдагч этгээдээр гүйцэтгүүлэхээр шилжүүлсэн (аутсорсинг) тохиолдолд банк нь энэхүү журмын шаардлагыг бүрэн хангах үүрэгтэй бөгөөд дараахь нөхцөлийг ч мөн адил дагаж мөрдөнө. Үүнд:

- 8.1.1. ТУЗ нь үүрэг хариуцлагаа аутсорсингоор төлөөлүүлэхгүй байх;

- 8.1.2. Аутсорсингтой холбоотой аливаа гэрээ байгуулах, удирдах болон цуцлахдаа банк нь зохих ур чадвар, анхаарал хандуулдаг байх;
- 8.1.3. Аливаа аутсорсингийн зохицуулалтын дагуу үйлчилгээ үзүүлэгч нь чадвартай, найдвартай байх ёстой бөгөөд аутсорсингийн үүрэг, үйлчилгээ, үйл ажиллагааг найдвартай, мэргэжлийн гүйцэтгэх;
- 8.1.4. Аутсорсингийн үйлчилгээний гүйцэтгэлийг шаардахын тулд банк нь үйлчилгээ үзүүлэгчийн гүйцэтгэлийг үнэлэх стандарт аргачлалыг тогтоож, гэрээндээ тусгах;
- 8.1.5. Үйлчилгээ үзүүлэгч үүргээ үр дүнтэй хэрэгжүүлж, холбогдох хууль тогтоомж, зохицуулалтын шаардлагыг хангаж чадахгүй тохиолдолд зохих арга хэмжээг авах;
- 8.1.6. Банк нь аутсорсинг хийхтэй холбоотой эрсдэлийг удирдаж, аутсорсингийн үүргийг хянах ёстой бөгөөд эдгээр үүргийг хянах, тэдгээрийг удирдан зохицуулах мэргэшсэн чадвараа алдахгүй байх шаардлагатай;
- 8.1.7. Зайлшгүй шаардлагатай үед аутсорсингийн гэрээг цуцлах боломжтой байх;
- 8.1.8. Үйлчилгээ үзүүлэгч нь аутсорсингийн үйл ажиллагаатай холбогдуулан Монголбанктай хамтран ажиллах;
- 8.1.9. Үйлчилгээ үзүүлэгч нь банк болон түүний харилцагчтай холбоотой аливаа нууц мэдээллийг хадгалах;
- 8.1.10. Энэхүү журмын дагуу аутсорсингийн үйл ажиллагааны гүйцэтгэлд Монголбанкнаас хяналт тавихад шаардагдах бүхий л мэдээллийг банк нь Монголбанкны хүсэлтийн дагуу гарган өгөх боломжтой байх;
- 8.1.11. Банк нь аутсорсингийн үйлчилгээ авсан, өөрчилсөн, цуцалсан бол тухай бүр Монголбанкинд энэ тухай мэдэгдэнэ.

9. Удирдлагын мэдээллийн систем

- 9.1. Чанаргүй активыг бууруулах стратегийг дэмжих үр ашигтай удирдлагын мэдээллийн систем нь дараахь шаардлагуудыг хангасан байна. Үүнд:
  - 9.1.1. Банкны дотооддоо гаргадаг тайлангуудаас чанаргүй активын удирдлагад хамаарах мэдээллийг агуулсан тайлангууд;
  - 9.1.2. Монголбанкинд хүргүүлдэг тайлангуудаас шаардлагатайг нь;
  - 9.1.3. Стратегийг хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай зээлийн бүртгэл мэдээллийн сан, шинжилгээ, судалгаа хийх боломжтой байх;
  - 9.1.4. Урьдчилан сэргийлэх үзүүлэлтэд үндэслэн хүндэрч болзошгүй активыг **буцаан дуудах зөвшөөрлийг** урьдчилан сэргийлэх тогтолцоогоор нэвтрүүлсэн байх;

9.1.5. Зээл олголтын анхны судалгаа, үнэлгээ хийхэд ашигласан бүх өгөгдөл мэдээлэл болон түүнээс хойш зээлдэгчийн талаар хийсэн судалгаа, үнэлгээг системтэй бүртгэх, хялбархан сэргээх боломжтой байх.

10. “Чанаргүй активтай ажиллах нэгж /тусгай активын нэгж/

10.1. Чанаргүй актив нь нийт активын 4%-аас дээш, анхаарал хандуулах болон чанаргүй актив нь нийт активын 8%-аас дээш түвшинд хүрсэн эсхүл чанаргүй активын тоо нь нэг зуугаас олон болсон нөхцлүүдийн аль нэг бүрдвэл банк нь чанаргүй активын үйл ажиллагааг хариуцдаг тусгай нэгжтэй байх ёстой бөгөөд уг нэгжийг зээл олголт, хэвийн зээлийн удирдлагаас тусад нь байгуулна.

10.2. Банкны дотоод аудит нь чанаргүй активтай ажиллах нэгжийн үйл ажиллагаанд болон дараалсан хяналтын тогтолцоо зохистой эсэхэд зохих хэмжээгээр хяналт тавьж ажиллах үүрэгтэй байна.

10.3. Банк нь чанаргүй активтай ажиллах нэгжийг дараах боломжоор хангана. Үүнд:

10.3.1. Холбогдох бүх мэдээлэл, бичиг баримттай танилцах эрхтэй байх;

10.3.2. Чанаргүй активыг тодорхойлох, дүн шинжилгээ хийх;

10.3.3. Чанаргүй активыг бууруулах ажиллагааг үр дүнтэй явуулах, хяналт тавих.

10.4. Чанаргүй активтай ажиллах нэгжийн ажилтнууд хангалттай мэргэшсэн байх ёстой бөгөөд ажилтны болон багийн гүйцэтгэлийг тогтсон хугацаанд хэмжиж, хянах асуудлыг журамласан байна.

11. Урьдчилсан сэргийлэх ажиллагаа

11.1. Хэвийн зээлийн чанарыг хянаж, зээлийн чанар муудахаас сэргийлэхийн тулд банк нь үүргээ гүйцэтгэхгүй байж болзошгүй харилцагчдыг аль болох урьдчилан тодорхойлж, арга хэмжээ авахын тулд хангалттай сайн дотоод журмууд, мэдээлэл, тайлагналтыг хэрэгжүүлнэ.

11.2. Банк нь зээлдэгч, гүйлгээ болон зээлийн багц зэрэгт тохирсон урьдчилан сэргийлэх үзүүлэлтийг боловсруулна. Үүнд:

11.2.1. Гүйлгээ/зээлдэгчийн түвшинд - дотоод үнэлгээний систем (харилцагчийн зан төлөвийг хамруулсан), зэрэглэл тогтоогч байгууллагууд эсвэл тусгай салбарын судалгаанаас гаргасан хараат бус тоо баримт, судалгаа гм;

11.2.2. Багцын түвшинд – тухайн зээлийн багцад нөлөөлөхүйц хууль эрх зүй, зах зээлийн орчин, зах зээлийн үнэ ханш, бүтээгдэхүүн үйлчилгээний хориг саад, давагдашгүй хүчин зүйл зэрэг гадаад хүчин зүйлийн өөрчлөлт, тухайн зээлийн багцад хамаарах дотоод хүчин зүйлс болох гэрээний нөхцөл, тухайн бүтээгдэхүүний онцлог гм;

11.3. Урьдчилан сэргийлэх үзүүлэлтийн гол шалгуур үзүүлэлтүүдийг сар бүр тооцно.

11.4. Урьдчилан сэргийлэх үзүүлэлт зөрчигдвөл тухайн активт үүссэн дохиог өргөтгөн судлах ажиллагааг үргэлжлүүлнэ.

12. Чанаргүй активыг шийдвэх ажиллагааны гүйцэтгэлийн үнэлгээ

12.1. Банк нь зээлдэгчид авч буй ажиллагааны үр дүнг сайжруулахын тулд зохистой арга хэрэгсэл, ажлын дарааллыг ашигладаг байна. Үүнд:

12.1.1. Чанаргүй активын бодлого, ажлын дараалал нь нийцтэй эсэхийг тогтмол хянах **чанарын баталгаажуулалтийн шалгалтыг** нийт багцыг төлөөлөхүйц активт хийх;

12.1.2. Үр ашиг болон үр дүнг хэмжих **Гүйцэтгэлийн Шалгуур Үзүүлэлтийг** нэвтрүүлэх;

12.1.3. Эрсдэлийн төрлөөр нь **эрсдэлийн үнэлгээний шалгуур үзүүлэлтүүд** (*эрсдэлийн үндсэн төрлүүд, зээлдэгчийн эрсдэл өндөр/дунд, цар хүрээ, давтамж гм*)-ийг тогтоож, хянах давтамжийг тодорхойлох;

12.1.4. Дараахь үзүүлэлтүүд болон түүнтэй адилтгах нөхцөлийг хэмжинэ. Үүнд:

12.1.4.1. Зээлдэгчид санал болгосон чанаргүй активыг шийдэх ажиллагааны хувь;

12.1.4.2. Чанаргүй активыг шийдэх ажиллагааг хүлээн зөвшөөрсөн хувь;

12.1.4.3. Тохиролцоны үндсэн дээр авсан ажиллагааны дараа хэвийн болсон зээлийг авсан ажиллагааны төрөлд эзлэх хувь болон өөрчлөлтийн хувиар.

12.1.5. Зөрчигдсөн гэрээ болон төлбөр хэтрэлт /дефолт/ дахин үүсгэж буй нөхцөл шалтгаан болон засах зохис аргын талаарх **зорилтот шинжилгээ**;

12.1.6. Хамтын ажиллагаа сайтай буюу зээлээ буцаан төлөх чадамжтай зээлдэгч гэж дахин тодорхойлох аргачлалаа тодорхой болгох.

ГУРАВДУГААР БҮЛЭГ. ЧАНАРГҮЙ АКТИВЫГ БУУРУУЛАХ АЖЛЫН ТАЙЛАГНАЛ

13. Тайлагнал

13.1. **Дотоод тайлагнал.** Банк доорх байдлаар ТУЗ-ийн хуралд чанаргүй активын үйл ажиллагаа, үр дүнг тайлагнана. Үүнд:

13.1.1. Чанаргүй активын дотоод-үнэлгээг жил бүрийн 11-р сарын 10-ны өдрийн дотор;

13.1.2. Чанаргүй активыг бууруулах стратегийг жил бүрийн 12-р сарын 01-ний өдрийн дотор;

13.1.3. Хавсралт 1-8 дахь тайлангуудыг сар тутам;

13.1.4. Чанаргүй активтай ажиллах нэгжийн ажлын гүйцэтгэл, үр дүнгийн талаарх тайланг улирал тутам;

13.1.5. Том зээл, активуудыг урьдчилан сэргийлэх ажиллагааны талаарх тайланг сар тутам;

13.1.6. Бусад шаардлагатай тайлан, мэдээг банк дотооддоо журамлана.

13.2. **Хяналт шалгалтын тайлагнал:** Банк нь дараахь байдлаар Монголбанкны Хяналт шалгалтын газарт тайлагнана. Үүнд:

13.2.1. Жил бүрийн 10-р сарын 30-ны өдрийн байдлаарх чанаргүй активын дотоод-үнэлгээг тухайн жилийн 12-р сарын 01-ний өдрийн дотор;

13.2.2. Дараагийн жилүүдэд хэрэгжүүлэх чанаргүй активыг бууруулах стратегийг ТУЗ-ийн баталснаар жил бүрийн 12-р сарын 15-ны өдрийн дотор;

13.2.3. Хавсралт 1, 3-8 дахь тайлангуудыг сар бүрийн эцсийн байдлаар дараа сарын 5-ны өдрийн дотор бичгээр болон цахимаар;

13.2.4. Чанаргүй активын хяналтын тайланг шаарсан үед;

13.2.5. Чанаргүй активыг бууруулах стратеги болон чанаргүй активыг бууруулах зорилтыг хэлэлцсэн ТУЗ-ын хурлын бүх тэмдэглэл, шийдвэр;

13.2.6. Монголбанкнаас шаардлагатай гэж үзсэн бусад мэдээ, тайланг тухай бүр.

13.3. **Олон нийтэд мэдээлэх:** Банк нь улирлаар болон жилийн тайландаа дараахь мэдээллийг тусгаж, цахим хуудаснаа нийтлэх ёстой. Үүнд:

13.3.1. Чанаргүй активыг бууруулах зорилтын гүйцэтгэл (Хавсралт 3).

14. Хяналт, хариуцлага

14.1. Банкны ТУЗ болон гүйцэтгэх удирдлага нь дотоод-үнэлгээ, стратеги, зорилт зэргээ зохистой, бодитой, хэрэгжихүйц байдлаар гаргаж холбогдох тайлангуудын хамт Монголбанкинд тайлагнах үүрэгтэй.

14.2. Банк нь энэхүү журмаар зохицуулж буй чанаргүй активыг бууруулах удирдлагын бүхий л хүрээг банкны эрсдэлийн удирдлагын тогтолцоонд суулгаж, хэрэгжилтийг хянах дотоод хяналт, дотоод аудитын үүргийг холбогдох нэгжүүдийн ажил үүргийн хуваарьт оруулах үүрэгтэй.

14.3. Монголбанкнаас банкны чанаргүй активыг бууруулах стратегийн хэрэгжилтэд зайнаас хяналт тавьж, газар дээр нь шалгана. Хяналт шалгалтын удирдамж нь зайлшгүй авч үзэх чиглэлийг тусгасан Монголбанкнаас хэрхэн хянах тухай ерөнхий удирдамж болно. (Хавсралт 10)

14.4. Энэ журмыг зөрчсөн нь эрүүгийн хариуцлага хүлээлгэхээргүй бол гэм буруутай этгээдэд зөрчлийн тухай хуулийн дагуу зохих хариуцлага ногдуулна.

oooooooooooooooooooo OOO ooooooooooooooooooooo